

KASZA (61) sb f

kasz- (w tym 2 r. błędne znakowanie), kász; końcowe a jasne (w tym 1 r. błędne znakowanie).

sg N kasza (19). ◇ G kasze (11), kaszy (1) *Calep*. ◇ A kaszę (18). ◇ I kaszą (3). ◇ L kaszy (3). ◇ pl N kasze (2). ◇ G kász (1). ◇ A kasze (3).

Sł stp brak, St stp nazw os, Cn notuje, Linde XVI (dwa z niżej notowanych przykładów) – XIX w.

1. *Grubo mielone ziarna zbożowe, krupy (11)* : Kędy fie profá rodzą/ tám miękiny gdy iągły tłąką bárzo dobre świniom/ y siłą tego bywa: także też gdy tátárkę/ y wśzelákie zboża/ ktorých ná káfzę vzywáią. *GostGosp* 110; Kafz wśzelákich/ krup nowych/ profá wyłzczykáne/ siemioná lniáne/ konopne/ mák/ także y przedziwá/ ma Dworká doyrzreć *GostGosp* 122; Káfze/ krochmale/ ná iednym mieyfcu działác/ dla Pánfkich rozchodow *GostGosp* 126, 92, 106, 122, 130 [2 r.]; Lecz iefzcze nád to/ coby iedli nászy Trzebá pomyslić o grochu o káfzy. *KlonFlis* F.

Wyrażenia: »kasza jęczmienna« (1): anym yey zabral w komorze w gye y maky rraney syrow casshe yaczmyenney *ZapWar* 1527 nr 2395.

»kasza ryżowa« (1): Ná vlicách w mieściech naydzie łtráwy dofyć kupic/ á nawięcey mięłá bárániego á káfze ryżowey. *BielKron* 261.

2. *Potrawa o papkowatej konsystencji z krup lub innych produktów; puls Mącz, Calag, Calep, Cn; pulmentum Mącz, Calag, Cn; pulmentarium Mącz, Cn; athara, polenta Calep, Cn; pulpamentum Mącz; ptisana Calep; athera, cremor, farratum, fritilla (puls), ptisanarium, pulticula, sorbitio, sorbitiuncula, succus Cn (50)* : A czemierzicza zkáfzą zmieszana/ Myłzy true. *FalZioł* IV 14c; Wezmi łmiotany/ wlož w nię órzodki z chleba biálego/ zmieszay az będzie iako kafza/ potym wezmi łzafranu tartego á zmieszay tho łpołem/ [...] á vczyn małc rzadką iakoby káfzę *FalZioł* V 94, V 82; *RejRozpr* E2, F3, G3v; *RejKup* e3v; *RejFig* Aa3; Nawarz prorockim łynom wielki gárniec káfze. *BielKron* [85²]; Pulmentum, Wśzelákie yárzyny/ káfze/ káfzá. *Mącz* 331a; Pulpamentum, Lákoć/ łákotna potráwá/ á zwłáfzczá zdrápánego/ álbo z wtluconego mięłá/ yákoby káfzá vczyniona. *Mącz* 331a; Puls, Krupá/ káfzá/ przed czáfzy zwano poliewkę álbo káfzę z mąki/ wody miodu/ z lérá/ y s yáycy vczynioną. *Mącz* 331a, 331a [2 r.], b; *SienLek* 54, 83v, 176, 181v, 190; więc pan wlecze do woytowey/ á páni też náfy pie pełen wor woytowi/ áz więc czáfem y krup nie dołtanie do káfze ná wieczrzą. *RejZwierc* 31v [*idem WerKaz*]; Bo z iábłufzká możefz łobie kilká potrawek vczynić/ dobre wárzone/ dobre łmázone/ dobre pieczone/ dobrze im gęś nádziac/ dobra káfzá z nich przetáfzy przez durłzlák *RejZwierc* 107v, 21v [2 r.], 26; *Calag* 101b; *WerKaz* 300 [2 r.]; Pultarius – Garniecz do warzenia káfzi albo brye *Calep* [875]a, [875]a; *WyprPl* Cv.

Przysłowie: A takżeć też y brácia/ rownie czynią nászy/ Poty dmą poki czuią/ iż gorąco w káfzy. *RejZwierc* A5v.

Zwrot: »plwać, pluskać w kaszę« = *obmawiać kogoś [szyk zmienny]* (2 : 1): Iuż bych gi żywo rozdarła Za przymowkami takiemi Czo wżem pluska w káfzę imi *RejJóz* H7v; Rodere famam alicuius, Przeciwno cziey dobrej powieści mówić/ plwać w káfzę/ w przypowieści. *Mącz* 357b, 205c.

Wyrażenia: »kasza jagielna« (1): Ale iefliby mu zácieklá/ niześ mu pomogł/ tedy mu ią w bót obuy á náléy mu káfze iągielnéy álbo brzánéy z łtárym łáđłem/ niechay tak przez dzień y noc łtoi *SienLek* 178.

»kasza jęczmionna« [szyk 1 : 1] (2): Polenta – Kafza ięczmionna albo owfiana. *Calep* 817a, [871]a.

»kasza z mąki, mączna« [szyk 2 : 1] (2 : 1): *FalZioł* V 36v; Niektorzy ná fpánie to lekárftwo czynią [...] káfzę z owśiáney mąki á z mákowego mleká iedzą *SienLek* 56v; Athara – Mączną kafza. *Calep* 109b.

»z mlekiem, mleczna kasza« [szyk 2 : 1] (2 : 1): Muchy zabija arfenicum: gdy z nim iakiey kafze mleczney nawarzą *FalZioł* IV 29a; Iuż niedba o ímołę náfzę Woli w Ráiu z mlekiem káfzę. *MWilkHist* E3, G2.

»kasza owsiana« (1): *Calep* 817a cf »kasza jęczmionna«.

»kasza ryżowa« (2): *FalZioł* V 64; bo iuż muśi być wino y z bożą męką málowána fkleniczá/ y káfzá ryżowa ná wiečerzą/ bo íe iuż ięczmień dla pániey nie godzi. *RejZwierc* 31.

»kasza tatarczana« (1): Kafza riżowa, tatarczana, ty rzeczy íą łtrawne. *FalZioł* V 64.

W przen (1) : Rychlieý czy go ya przeftrafłę A proffe go dzis nakasłę Czo yą przety czo zlie wierzą Wpieklicie ćzinię na wiečerzą *RejKup* cc8.

Synonimy: 1. *krupy*; 2. *bryja*.

MM